

порівняльно-історичне та типологічне мовознавство / О. С. Сарбаш; ДонНУ. – Донецьк: 2008. – 198 с. *Сучасний тлумачний словник української мови: 65 000 слів* / За заг. ред. д-ра філолог. наук, проф. В.В. Дубічинського. – Х.: ВД «ШКОЛА», 2006. – 1008 с. *Четверікова Олена*. Функціонування оцінної лексики при висвітленні регіональних конфліктів (на матеріалі журналу Newsweek) [Електронний ресурс]. – http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nz/Fil/2009_81_1/statti/09.pdf.

Ілюстративний матеріал

Morrison, Toni. Love. – New York: Vintage International, 2003. – 202 p. *Morrison, Toni*. Paradise. – New York: Alfred A. Knopf, 1998. – 318 p. *Morrison, Toni*. Sula. – New York: A Plume Book, 1982. – 174 p. *Morrison, Toni*. Song of Solomon. – Triad / Panther Books Frogmore, St Albans, Herts AL2 2NF, 1980. – 336 p. *Morrison, Toni*. The Bluest Eye. – New York: HOLT, RINEHART AND WINSTON, 1970. – 173 p. *Morrison, Toni*. Tar Baby. – New York: Alfred A. Knopf, 1996. – 306 p.

ГУЛЕЙ Т.В.

(Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка)

УРБАНОНІМИ В ЛЕКСИЧНІЙ СИСТЕМІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (НА ПРИКЛАДАХ НАЗВ ВУЛИЦЬ ЛОНДОНА)

The article “Urban names in English” deals with the problem of functioning of urban names, their significance for onomastics. Urban names are studied in relevance to street names in London.

Key words: *commemorative name, denotative meaning, connotative meaning, onomastics, toponymy, urban name.*

Метою статті є дослідження принципів формування урбанонімної лексики на прикладах внутрішньоміських назв, а саме назв вулиць Лондона.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- 1) визначення місця урбанонімної лексики у складній ономастичній системі лексичних одиниць;
- 2) розкриття смислового навантаження англійських урбанонімів на прикладі назв вулиць Лондона;
- 3) виявлення специфіки творення назв вулиць Лондона та їх систематизація у тематичні групи.

Предметом дослідження є формування урбанонімної лексики на прикладах назв вулиць Лондона.

Об’єктом дослідження є назви вулиць Лондона.

Актуальність статті полягає у зростанні інтересу до назв, номінацій, дискурсивних практик, що виникають і змінюються у сучасних містах. Становлення

міської культури та популяризація міського стилю життя сприяє динамічному розвитку урбаністичної лексики, а саме появі нових назв міських реалій.

Питання урбанонімії в лексичній системі англійської мови ґрунтовно почали досліджувати лише наприкінці ХХ ст. Найвідомішими є праці Суперанської А.В., яка описувала не лише явище топонімії в цілому, а й більш вузький його напрям – урбанонімію в праці “Урбаноніми як відображення внутрішньоміських реалій”. Також Подольська Н.В. розглядала питання урбанонімії з точки зору словотворчого аналізу. Бажановська О.В. досліджує особливості формування та функціонування онімів. Важливі спостереження можна знайти у працях Телії В.М., Ощепкової В.В., Леонівича О.А., Топорова В.Н та ін.. Зарубіжна наукова література теж має ряд праць з дослідження внутрішньоміських власних назв, наприклад *English place-names* (Cameron K.), *Names on the land* (Stewart G.R.), *English Place-Name Society* (Smith A.H.) тощо.

Маючи яскраво виражений міждисциплінарний характер, ономастична лексика дозволяє пов'язувати вивчення англійської мови з літературою та історією англійського народу, його культурою. Назви вулиць, площ, будівель та інших внутрішньоміських об'єктів складають особливу та дуже складну систему. Залежно від того, як внутрішньоміські об'єкти зазнавали змін та реконструкцій, зазнавали переосмислень і їх назви. Всю сукупність назв внутрішньоміських об'єктів прийнято називати урбанонімами (з лат. *urbs/urbis* – «місто», *urbanus* – «міський» + *онома/онома* – ім'я, назва) [Реформатский 1955, с. 108]. Одиниці урбанонімікону своїми витоками належать до топоніміки (з герц. *τόπος* (*topos*) — місце та *ὄνομα* (*ōnoma*) — ім'я, назва), галузі ономастики (від грец. *onomastike* ‘мистецтво давати імена’), що вивчає географічні назви, їх походження, розвиток, сучасний стан, правопис та вимову. Серед топонімів виокремлюються різні класи: ойконіми (назви населених пунктів), гідроніми (назви річок), омоніми (назви гір), годоніми (назви вулиць), агороніми (назви площ), урбаноніми (назви міських об'єктів) тощо. Таким чином, урбаноніми, як окремий клас власних назв, який не позначається на фізичних, політичних та економічних картах світу, являє собою назви мікроодиниць, що належать саме внутрішньоміським об'єктам [Суперанская 1985, с. 48].

Розряд онімів, що називають внутрішньоміські об'єкти, називається урбанонімами. Сукупність урбанонімів – урбанонімія. Розділ ономастики, у якому вивчають власні назви внутрішньоміських об'єктів, називається урбанонімікою [Суперанская 1985, с. 49].

В Longman Exams Dictionary маємо наступні реалізації денотативних значень в лексичній одиниці ‘urban’: **urban** – 1) relating to towns and cities (те, що належить до міста); 2) relating to music such as rap, R&B, reggae etc that is mainly played by black singers and musicians (стиль музики); **urbanity** – 1) the quality or state of being urbane (civility or courtesy of manners; politeness; refinement) (бути урбанізованим, мати міську манеру поведінки та стиль життя); 2) polite wit (дотепність); **facetiousness** (кмітливість); **urbanized** – 1) an urbanized country or area has a lot of houses, factories, shops, offices etc (урбанізована місцевість); **urban myth** (urban legend) – a story about an unusual event which happened recently that a lot of people believe although it's probably not true (легенда, правдивість якої не доведена); **urban renewal** – the process of renewing poor city areas by building new houses, shops etc (процес відбудови міста); **urban sprawl** – the spread of city buildings and houses into an area that used to be countryside, or the area

in which this had happened (явище зростання кількості будівель у межі міста, розбудова міста) [Longman Exams Dictionary 2006, с. 1605].

В сучасній англійській мові лексична одиниця 'urban' характеризується не лише вказаним вище денотативним значенням (житель міста, міський,), але й має велику кількість конотативних значень (негативна характеристика афроамериканців, агресивний стиль їзди на велосипеді, сучасність тощо) [Longman Exams Dictionary 2006, с. 1606]. А якщо брати до уваги сленг молоді, то можна дізнатися набагато більше про конотативне значення досліджуваного слова (брехун, 'крутий', свояк тощо) [Urban Dictionary].

Дослідивши різноманітне застосування слова 'urban', можна переконатися наскільки багатогранним є поняття урбанонімів та урбанонімікону, як системи лексичних одиниць, що є урбанонімами за своїм денотативним значенням. Оскільки майже жодну країну світу не минула урбанізація, то можна стверджувати, що в таких країнах сформована своя власна неповторна система урбанонімів, хоча є серед них і типові для багатьох країн, адже процес урбанізації мав певні типологічні риси свого формування. Цікаво акцентувати увагу саме на особливостях (відмінностях) формування урбанонімів.

Спробуємо розкрити смисловий бік англійських урбанонімів на прикладі назв вулиць Лондона, одного з найстаріших міст Європи. Найменування вулиць складають сукупність усіх топонімічних типів: гідронімії, омонімії (назв різноманітних елементів рельєфу), антропонімії тощо, оскільки назви цих об'єктів так чи інакше враховувалися у формуванні топонімії вулиць. У результаті цього назви вулиць і за походженням, і за мотивуванням найбільш багатоманітні та різнотипні.

Появу перших назв вулиць Лондона відносять до X ст., коли зруйнований англосаксами центр колишньої римської провінції почав поступово забудовуватись знову. До найдавніших найменувань вулиць Лондона відносяться такі, що являють собою мікротопонімію без жодних змін. Терміни вказували на географічні реалії, а їх деталізація чи додавання до них якогось уточнюючого елемента з'явилися пізніше. Цей перехід слова від класу загальних до класу власних імен супроводжувався у більшості випадків додаванням означеного артикля. Наприклад, The Ring – коло, The Grove – гай, The Cut – відрізок, проліт, The Grange – ферма із забудовами, The Highway – велика дорога, The Vale – місцевість у вереску.

Найбільш ранні назви лондонських вулиць мали найчастіше описовий характер найменувань, тобто вулиці називалися за своїми найбільш примітними характеристиками: шириною, протяжністю, спорудами, які на них розташовувалися, тощо [Бажановська 2006, с.13]. Прикладами можуть бути Wæcelinga Stræt, Little Stretton, Stretton Sugwas, Farringdon Street, Bassishaw Street, Cadogan Street, Goldsmiths Street, La Ryole Street, Sopers lane, Lombard Street, Monument Street та інші [Knowledge of London].

У середньовічному Лондоні очевидні відмінні один від одного риси мали streets (широкі вулиці) та lanes (провулки). На сьогоднішній день таких особливостей у зовнішніх характеристиках Oxford Street та Chancery Lane немає. Cross дійсно являв собою перехрестя, Rise – підйом, Drive – проїзд для екіпажу, Gate – ворота у стіні міста, Gardens – сади, Close – далі проїзду немає тощо. Ці терміни давно втратили своє первинне значення і сприймаються зараз лише як форманти мікротопонімів.

Лондон зростав і розвивався дуже повільно, і тільки після пожежі 1666 року, коли більшу частину дерев'яних будівель міста було зруйновано, розпочалось інтенсивне будівництво нового кам'яно-цегельного міста, що спричинило виникнення

великої кількості найменувань вулиць. У той час особливо популярними були так звані належні назви, тобто назви вулиць за іменами землевласників (Lovat Lane, Lupus Street, Macaulay Road, Maddox Street, Lord Mayor's Street, Marsham Street) [London A-Z Streets]. Пізніше, у XVIII – XIX ст.ст., з'явилися комеморативні назви, тобто найменування вулиць на честь монархів, полководців та ін. (Elizabeth Street, Duke of York Square, Victoria Street, King Street, Queensway, Regent Street) [London's favourite streets].

Залежно від мотивації призначення назв лондонським вулицям можна виділити кілька груп урбанонімів. Одну з найпопулярніших груп урбанонімів становлять назви вулиць, у яких знайшли відображення трудова діяльність та повсякденне життя лондонців. Наприклад, провулок у Лондонському Сіті, де здавна за традицією селились візники, називався Carter Lane; Pottery Lane – провулок у районі Північний Кенсінгтон, у якому на початку XIX ст. жили гончарі, які виробляли черепицю, цеглу, водостічні труби; Apothecary Street – вулиця в Сіті, яка веде до будівлі Гільдії фармацевтів; Cook Street – вулиця в Кембриджі, де жили кухарі. Окремі вулиці називаються за найменуваннями місць, де відбувалась торгівля, а також за найменуваннями самих предметів торгівлі. Наприклад, Cheapside – вулиця в Сіті, на якій упродовж багатьох століть розташовувався головний ринок Лондона (shear < О.Е. сеар 'торгівля'). Оскільки Чіпсайд була широкою вулицею, яка використовувалась і для широких гулянь, і для урочистого проїзду лорда-мера Сіті, торгівля на ній мала суворі обмеження, що призвело у подальшому до закриття ринка. Але й досі вулиці й провулки, розташовані поблизу неї носять назви товарів, які там продавались або зберігались: Bread Street, Honey Lane, Milk Street, Poultry, Wood Street. Haymarket – вулиця в центральній частині Лондона, де до 1830 року розташовувався великий сінний ринок; Garlic Hill – вулиця на березі Темзи, відома в середні віки як місце розвантаження та продажу часнику; Old Seacoal Lane – провулок у Сіті, у якому розвантажували вугілля, що доставлялось баржами від Темзи вгору рікою Фліт (вугілля до Лондону привозили морем з Ньюкасла, і тому його називали seacoal); Cock Lane – провулок у Сіті, де з XII ст. вирощували й продавали бойових півнів (півнячі бої були дуже популярною розвагою в середньовічному Лондоні).

Одна з найвідоміших вулиць Англії The Shambles, пов'язана з продажем продуктів харчування, раніше називалася Fleshshambles від flesh benches 'прилавки просто неба, де торгують м'ясом' [Names and Nicknames of places and things 1987, с. 56].

Традиційними є назви місцевостей, що містять у собі елемент, який вказує на професію: Turners Chase (від слова "токар"), Tinker Side (мідник), Weavers (ткач). Відсутність прямого зв'язку між назвою та родом діяльності населення, що проживає у таких місцевостях, підкреслено старовинним написанням однієї з назв, Paynters Hill, замість Painters.

За назвами тварин та рослин названі наступні вулиці: Cowcross Street (Вулиця, якою у середні роки проганяли скот на бійню, у середині вулиці стояв хрест); Wormwood Street, Camomile Street – вулиці в районі колишньої міської стіни, яка оточувала середньовічний Лондон (згідно з положенням, яке існувало в середні віки, у середині міської стіни повинна була залишатись вільною від забудови смуга землі шириною 16 футів, на якій городяни вирощували полинь і ромашку, що були призначені для оздоровчих цілей) [Knowledge of London]. Також існують вулиці Лондона, назви яких не мають нічого спільного з назвами тварин, рослин, птахів тощо, хоч і називаються Falcon Way, Hawksway, Sunflower Avenue.

Вулиці отримували свої назви за тими містами та поселеннями, до яких вони вели. Найвідомішими є: Oxford Street – буквально ‘дорога, яка веде до Оксфорда’ (одна з найстаріших вулиць Лондона, побудована римлянами); Old Kent Road букв – ‘старовинна дорога, яка веде в Кент’ [Names and Nicknames of places and things 1987, с. 67].

Також найменування вулиць відбувалося за назвами найвідоміших внутрішньоміських споруд: Great Tower Street – вулиця в Сіті, яка веде до Тауера; Gray’s Inn Road – вулиця, на якій розташовується будівля одного з «Судових іннів» – корпорації адвокатів у Лондоні (сама будівля отримала назву Gray’s Inn за іменем першого власника); London Wall – вулиця, яка проходить уздовж колишньої міської стіни, що оточувала середньовічний Лондон; Old Bailey – вулиця в Сіті, яка проходила в середні віки вздовж фортечного валу (він називався bailey), який було збудовано як додаткове укріплення за межами міської стіни [Knowledge of London].

Чудово ілюструють найменування вулиць за назвами старовинних вивісок наступні урбаноніми: Bull Alley – назва провулка, пов’язана з вивіскою, що зображувала бика. Такі вивіски часто означали таверну, у якій відбувалося цькування собаками прив’язаного бика (bull baiting). Назви вулиць Angel Street, Angel Court пов’язані з вивіскою із зображенням ангела. У середні віки вважалось, що таке зображення захищає будинок і його жителів від нечистої сили [Бажановська 2006, с. 17].

Нерідко зустрічаються назви вулиць, пов’язані з назвами фізико-географічних об’єктів. Наприклад, пов’язані з назвами рік, що протікають або протікали колись територією Лондона: Water Street (вулиця, яка веде до води) – назва пов’язана з тим, що до будівництва набережної до Темзи вело кілька вулиць, які мали таку назву; нині ця назва збереглася лише в однієї з них; вулиця та провулок Fleet Street, Fleet Lane названі за рікою Фліт; Anglers Lane (провулок рибалки); вулиця Battle Bridge Road отримала своє найменування за назвою давнього поселення Battle Bridge, яке розташовувалось біля одного з мостів через річку Фліт; вулицю Turnmill Street названо за прізвиськом ріки Фліт (оскільки на цій ріці було кілька млинів, її називали Turnmill Brook) [London A-Z Streets; Knowledge of London; London's favourite streets].

Найменування відбувалося також і за назвами монастирів, церков, церковних реалій: Blachfriars Lane – провулок у Сіті, від назви монастиря домініканців; Whitefriars Street – вулиця, назва якої походить від монастиря кармелітів; St George Street, St Marychurch Street, St James Street, St Martin’s Lane, St Michael’s Alley – вулиці й провулки, які отримали найменування за назвами розташованих на них церковних установ [London's favourite streets].

Часто вулиці називали на честь монархів, членів королівської родини, відомих воєначальників тощо, наприклад, Victoria Street, Victoria Road, Victoria Embankment, Queen Victoria Street, Prince Albert Road, Queen Street, King William Street, King Edward Street, Wellington Palace, Wellington Road, Wellington Street і т.д. [Бажановська 2006, с. 15].

Очевидно, що до XIX ст. назви вулиць Лондона переважно мали узагальнюючі та дескриптивні характеристики. З XIX ст. вулиці почали називатися на честь видатних особистостей не лише міста (Adam Street, Hans Place, Walpole Street, Robert Street), але й країни в цілому: Hamilton Place, Han Way Street, Fitzroy Street, Abingdon Street, Andre Street [London Online].

Починаючи з 20-х років XIX ст. в назвах вулиць Лондона почали з’являтися запозичені з американської урбанонімії елементи: drive ‘під’їзна алея’, parkway

‘засаджена деревами дорога’, наприклад, Urmston Drive, Manor Drive, Brook Drive, Haddenham Parkway, Thame Parkway [Топоров 1983, с. 134].

До найбільш загальних характеристик урбанонімів можна віднести значне поширення назв типу Highstreet (на Півночі Highgate), пізніше King Street для головної вулиці міста чи села; найменування вулиць за сторонами світу (North, South, East, West Streets); найменування за відносним місцем розташування (Nether Street, Middle Street, Upper Street). Назва вулиці New Street свідчить про поширення кордонів міста [Ощепкова 2006, с. 243].

На сьогоднішній день спостерігається певна відірваність, тобто невмотивованість, назв вулиць Лондона від реалій, оскільки топонімний сенс їх залишається в умовах міста незрозумілим, наприклад, Beehive – вулик, Honeypot – горшок з медом. Ще більш абстрактними є назви вулиць Copdock, The Knares чи Noak Hill, які мають незвичну для англійської мови фонетичну форму.

Відображаючи певну історичну епоху, урбаноніми допомагають простежити історію розвитку міста і є джерелом цінної лінгвістичної й країнознавчої інформації.

Література

Бажановська О.В. Спецкурс з англійської ономастики: методичні вказівки для самостійної роботи студентів факультету іноземних мов. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 47 с. *Ощепкова В.В.* Язык и культура Великобритании, США, Канады, Австралии, Новой Зеландии. – М./СПб.: ГЛОССА/КАРО, 2006. – 336 с. *Реформатский А.А.* Введение в языкознание: Учебник. - М.: Просвещение, 1955. – 400 с. *Суперанская А.В.* Что такое топонимика. – М., 1985. – 184 с. *Топоров В.Н.* Пространство и текст//Текст: Семантика и структура. М., 1983. – 203 с. *Longman Exams Dictionary/ Ed. by S.Bullon.* – Essex, 2006. – 1833 p. *Names and Nicknames of places and things/ Ed. by L.Urdang.* – NY, 1987. – 86p. *Knowledge of London* [Електронний ресурс] // <http://knowledgeoflondon.com/streetnames.html/> *London A-Z Streets* [Електронний ресурс] // <http://homepage.ntlworld.com/hitch/gendocs/lon-str.html/> *London Online* [Електронний ресурс] // <http://www.londononline.co.uk/cityoflondon/streets/1/> *London's favourite streets* [Електронний ресурс] // <http://www.streetsensation.co.uk/> *Urban Dictionary* [Електронний ресурс] // <http://www.urbandictionary.com/define.php?term=book.php/>

ЄМЕЛЬЯНОВА Є.С.

(Харківський нац. тех. ун-т сільського господарства ім. Петра Василенка)

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ: ГЕНЕЗА, РОЗВИТОК, СТРУКТУРА

The present article investigates modern French terminology of agricultural domain. The volume of the notion “agricultural terminology” is determined on the basis of investigation of the origin of its formation and highlighting integrative character of scientific terminological system of modern agriculture. Productive ways of the formation of the French agricultural terminology have been elaborated.

Key words: *modern French agricultural terminology, term, systematic organization.*